
INTERGENERATIONELE DIALOOG

PARTNER: Museumsverein Klostertal

LAND: Oostenrijk

Museumsverein
KLOSTERTAL

Inhoudsopgave

1. <i>Introductie</i>	3
2. <i>Leerdoelen</i>	4
3. <i>Theoretische achtergrond</i>	5
4. <i>Dialog tussen de generaties</i>	6
5. <i>Onderwijs- en leermethoden</i>	10
6. <i>Referenties</i>	12
7. <i>Conclusie</i>	13

1. Introductie

Deze module, die voor opleiders in het volwassenenonderwijs is, richt zich op het thema intergenerationele dialoog. De laatste jaren is in de Europese Unie steeds meer het besef gegroeid dat de uitdagingen van de toekomst alleen kunnen worden overwonnen door middel van een dialoog tussen de generaties. Sinds december vorig jaar is er voor het eerst een EU-commissaris verantwoordelijk voor 'intergenerationele rechtvaardigheid'. Het idee is dat alle beslissingen die vandaag worden genomen, moeten worden onderzocht op hun impact op toekomstige generaties. Commissaris Micallef heeft benadrukt dat hij "bijzonder belang wil hechten aan het bijbrengen van een echte en duurzame cultuur van participatieve democratie die van toepassing is op alle leeftijden, inclusief ouderen."

Ook binnen de Verenigde Naties heeft het multigenerationele denken de laatste jaren aan belang gewonnen. In september 2024 kwamen verschillende wereldleiders bijeen bij de Verenigde Naties in New York voor een 'Summit of the Future'. Ze besloten de intergenerationele dialoog te bevorderen en de deelname van jongeren aan nationale en internationale fora te versterken. De uitdagingen waarmee de mensheid momenteel wordt geconfronteerd, kunnen alleen worden overwonnen door de inzet van alle generaties. Zowel jongeren als ouderen moeten hun kennis, vaardigheden en ervaring bijdragen aan processen die de toekomst vormgeven.

Binnen de Europese Unie waren veel initiatieven gericht op de behoeften van jongeren tijdens het Europees Jaar van de Jeugd in 2022. De Commissie heeft de lidstaten nu aangemoedigd om nationale of regionale jongerencoördinatoren aan te stellen. Deze moeten sectoroverschrijdende samenwerking op het gebied van jeugdkwesties ontwikkelen. De hierboven genoemde commissaris Glenn Micallef heeft de ontwikkeling aangekondigd van een strategie voor intergenerationele rechtvaardigheid. Het doel is manieren te vinden om de communicatie tussen generaties te verbeteren en ervoor te zorgen dat in het beleid en de wetgeving van de EU zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de belangen van de huidige en toekomstige generaties.

De module richt zich op volwasseneneducatie en maakt gebruik van een divers concept van generaties. We houden rekening met zowel gezinsstructuren als op leeftijd gebaseerde categorisering van de samenleving. We willen concrete methoden laten zien om mensen van verschillende leeftijdsgroepen actief in dialoog te betrekken en te motiveren om samen het heden en de toekomst vorm te geven.

2. Leerdoelen

De volgende benaderingen van intergenerationeel leren zijn gericht op het bevorderen van openheid en creativiteit. We putten uit concepten uit het intergenerationeel onderwijs, die de levens van verschillende generaties met elkaar verbinden. In didactische methoden moeten leerlingen van alle leeftijdsgroepen van, met en/of over elkaar leren, afhankelijk van de setting. Actieve en open toegang tot het onderwerp is van cruciaal belang. Leerlingen moeten openstaan voor mensen van verschillende leeftijdsgroepen en hun perspectieven verbreden door te luisteren en empathie te tonen.

Met intergenerationeel leren streven we verschillende doelen na, waarvan de belangrijkste is om de levens van mensen uit verschillende leeftijdsgroepen met elkaar te verbinden. Dit is bedoeld om de kloof tussen verschillende werelden te overbruggen. Deze bruggen zijn een voorwaarde voor een open en respectvolle dialoog tussen mensen van verschillende leeftijdsgroepen. Zij moeten op voet van gelijkheid bijeenkomen, op basis van wederzijds begrip.

Een belangrijk doel van het creëren van ruimtes voor een gezamenlijk leerproces tussen mensen van verschillende generaties is het heroverwegen van vooroordelen en het tegengaan van vooroordelen en stereotypen. Daarnaast kan maatschappelijke betrokkenheid en een basishouding van betrokkenheid worden bevorderd wanneer er een gevoel van samenhang en gedeelde waarden ontstaat.

Vanuit Europees perspectief is het van essentieel belang dat we de ervaring van de oudere generatie doorgeven aan jongeren en daarvoor geschikte instrumenten ontwikkelen. De oudere generatie die vandaag de dag nog leeft, heeft het begin van de Europese integratie als gevolg van de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog uit de eerste hand meegemaakt. Dit kunnen ze overbrengen op een authentieke manier die anders ondenkbaar zou zijn. Tegenwoordig zijn er veel manieren om herinneringen op te slaan. Deze worden in de module gemarkeerd.

3. Theoretische achtergrond

Bij de ontwikkeling van deze module zijn verschillende theoretische concepten gebruikt. De belangrijkste aspecten van deze concepten worden hieronder weergegeven. Eerst zullen we kijken naar een basisbenadering van het onderwerp leren. De pedagogische overwegingen op dit gebied hebben de afgelopen jaren aanzienlijke veranderingen ondergaan. De focus ligt nu meer op het verwerven van vaardigheden dan alleen op het onthouden van feitenkennis. Vervolgens gaan we in op het onderwerp levenslang leren, dat van groot belang is in de context van intergenerationeel leren, aangezien wordt aangenomen dat zelfs mensen op hoge leeftijd nog steeds bereid zijn om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen in ruil voor de jongere generatie. Uiteindelijk is oral history ook een belangrijk concept voor onze module, omdat de overdracht van kennis van de generatie die de eerste fase van de Europese integratie heeft meegemaakt aan jongeren een belangrijk aandachtspunt is.

Leren is een centrale menselijke vaardigheid vanaf de geboorte en een levenslange taak. Leren en onderwijs bieden individuen de mogelijkheid om zich te ontwikkelen, hun plaats in de wereld te vinden, handelingsbekwaam te worden, hun bestaan veilig te stellen en deel te nemen aan de taken van de samenleving. Dit vereist een tweeledige "strategie": enerzijds het verwerven en voortbouwen op traditionele kennis, en anderzijds het bevragen en kritisch onderzoeken ervan en het creëren van iets nieuws. De bevordering van leren en onderwijs voor alle sociale groepen en leeftijdsgroepen is daarom de belangrijkste basis voor het behoud en de ontwikkeling van een humane, democratische en toekomstgerichte samenleving.

Een leven lang leren is het concept dat leren niet eindigt na school of training, maar een continu proces is dat gedurende het hele leven duurt. Het omvat alle leeractiviteiten die gericht zijn op persoonlijke, burgerlijke, sociale of werkgerelateerde ontwikkeling. Het omvat zowel formele onderwijsinstellingen, zoals scholen en universiteiten, als informele leerbronnen, waaronder de media, online cursussen en praktische ervaringen.

Oral history is een methode van historisch onderzoek gebaseerd op gesprekken met getuigen uit die tijd. Deze gesprekken worden onder specifieke voorwaarden gevoerd en opgenomen. Hierdoor kan de verkregen informatie wetenschappelijk worden behandeld. De selectie van vragen is in dit geval cruciaal. Ze moeten de geïnterviewden aanmoedigen om te antwoorden, maar niet anticiperen op antwoorden, d.w.z. ze mogen niet leidend zijn. Zorgvuldige documentatie en transcriptie van het interview zijn ook essentieel. Een historische bron die op deze manier tot stand komt, moet ook voor anderen begrijpelijk zijn. Alleen de interviewer en de ooggetuigen kunnen het interview zelf meemaken. Dit betekent dat de interviewer moet proberen om zowel verbale als non-verbale communicatie transparant te maken binnen de context van het interview. Dit wordt bereikt door een geschikte opnametechniek te kiezen en het gesprek zorgvuldig te transcriberen. Aantekeningen vormen een aanvulling op de transcriptie van waarnemingen die niet zijn opgenomen. Het gaat bijvoorbeeld om bepaalde gebaren, veranderingen in de manier van spreken of situaties waarin de ooggetuige in een dialect vervalt.

4. Dialoog tussen de generaties

4.1 Inleiding

De term "generatie" wordt tegenwoordig op verschillende manieren gebruikt. Om een educatief en didactisch concept vast te stellen, is het daarom noodzakelijk om de term 'generatie' te definiëren. Generaties binnen een familie worden bijvoorbeeld meestal gekenmerkt door de leeftijdsvolgorde van afstamming, zoals grootouders, ouders en kinderen. Generaties in een samenleving daarentegen worden opgevat als een op leeftijd gebaseerde categorisering van samenlevingen waaraan specifieke taken, rechten en plichten worden toegewezen of ontkend: bijv. jonge generatie, middelste generatie, oudere generatie. De term "generatie" als leeftijds-/geboortecohort verwijst naar een groep mensen die in dezelfde periode zijn geboren en dus dezelfde historische gebeurtenissen hebben meegemaakt: bijvoorbeeld de oorlogsgeneratie, de generatie van 1968. Ten slotte is er de term "generatie" als aanduiding voor het behoren tot een bepaalde leeftijdscultuur (label), zoals de mediageneratie (digital natives) of de Facebook-generatie.

Vandaag de dag is het veld van intergenerationeel onderwijs breed en daarom moeilijk te overzien. In ieder geval moeten de praktijkgebieden op een gedifferentieerde manier worden bekeken, aangezien ze variëren van volledig willekeurige leeftijdsheterogene aanbiedingen tot bewust ontworpen intergenerationele projecten. In intergenerationeel onderwijs is het essentieel dat oudere en jongere generaties van elkaar leren – en in de regel op gelijke voet. Intergenerationeel leren heeft onder meer de taak om kennis over te dragen, kennis door te geven en kennis veilig te stellen - dit alles vindt plaats tussen en binnen generaties. In vroegere samenlevingen werden oudere individuen vaak beschouwd als de opslagplaatsen van kennis. Ze lieten jongere mensen kennismaken met kennis, en de jongeren moesten het dienovereenkomstig verwerven (leren). Industrialisatie in de 19e eeuw en technologische ontwikkelingen in de 20e eeuw hebben de generatieverhoudingen aanzienlijk veranderd. Als gevolg hiervan zijn jongere mensen nu op veel gebieden een stap voor op oudere generaties.

Intergenerationeel leren is een antwoord op verschillende behoeften. Aan de ene kant willen oudere deelnemers in het onderwijs meer contact met andere leeftijdsgroepen. Er is behoefte aan uitwisseling van de vakkennis en levenservaring van ouderen. Willekeurige mogelijkheden om deze kennis door te geven en te verwerven zijn steeds schaarser geworden. Het is daarom noodzakelijk om intergenerationeel leren expliciet aan te moedigen en de voorwaarden daarvoor te creëren.

Aan de andere kant is het contact tussen generaties onder de huidige maatschappelijke omstandigheden minder alledaags geworden. Tegelijkertijd zijn intergenerationele coëxistentie en sociale integratie zeer wenselijk. Intergenerationele onderwijsprogramma's kunnen het contact tussen generaties vergemakkelijken. Samen leren (met elkaar, van elkaar, over elkaar) verrijkt alle generaties. Intergenerationeel leren gaat over het leggen van contacten en het doorbreken van stereotypen.

4.2 Toepassing in het volwassenenonderwijs

Om de participatie van alle generaties te garanderen, moeten intergenerationele projecten laagdrempelig zijn en dicht bij de woonplaats van de doelgroepen liggen. De participatie van de verschillende doelgroepen is essentieel; ze moeten zelf betrokken kunnen raken en het project mede vorm kunnen geven. Dit omvat ook het coördineren van regionale aanbiedingen om in te spelen op uiteenlopende lokale behoeften. Het project moet niet alleen individuele meerwaarde bieden, maar ook maatschappelijke voordelen opleveren. Netwerken en samenwerking met andere onderwijsorganisaties, zoals verenigingen of academische instellingen (bv. ouder-kindcentra, ouderenverenigingen), genereren niet alleen deze meerwaarde, maar dragen ook bij tot de duurzaamheid en zichtbaarheid van intergenerationele projecten.

Intergenerationeel leren heeft behoefte aan duidelijk afgebakende doelgroepen. Een aanbod kan pas worden gepland en voorbereid als duidelijk is welke generaties bij elkaar moeten worden gebracht. Leden van verschillende generaties hebben verschillende verwachtingen en ideeën, die aan het begin van een project expliciet moeten worden gemaakt en waarover moet worden nagedacht. Er moet rekening worden gehouden met verschillende leerbehoeften en -gewoonten door middel van generatiegevoelige selectie en het gebruik van methoden. Intergenerationele leerprocessen kosten tijd, dus er moeten educatieve programma's voor de langere termijn worden ontworpen als het de bedoeling is om zich te concentreren op intergenerationele uitwisseling. Algemene intergenerationele projecten zijn in de eerste plaats gericht op jongeren en ouderen. Instellingen voor volwassenenonderwijs moeten de middengeneratie bij dit proces betrekken, niet alleen als moderator en organisator, maar ook als deelnemer.

4.3 Casestudy's en voorbeelden

Generaties-theater

Generaties-theater laat jong en oud ervaringen en perspectieven uitwisselen, wat het wederzijds begrip versterkt. Tegelijkertijd bevordert het sociale vaardigheden, creativiteit en cohesie door alle leeftijdsgroepen samen te brengen om aan een artistiek project te werken.

<https://generationen-dialog.at/projekte/#theater>

Kinderen – Boeken – Creativiteit – Avontuurlijk lezen voor alle generaties

Grootouders, ouders en kinderen werden uitgenodigd voor deze meerdelige workshop om samen te lezen, verhalen te vertellen, te luisteren en creatief aan de slag te gaan. Het eerste deel van het evenement was gericht op het verhaal 'Frederick'.

Jong en oud brachten de helden en heldinnen tot leven in een gezamenlijke tekening. Tijdens elke sessie werden verhalen van verschillende generaties en verschillende genres verkend. Er werd voor gezorgd dat de verhalen zowel vermakelijk als avontuurlijk waren. De kinderboeken bevatten wijsheid en waarden waar oudere luisteraars zich ook mee konden identificeren.

https://fgoe.org/sites/fgoe.org/files/inline-files/dokumentation_treff_generationen_intergenerationelle_good_practice_modelle_wien_2018.pdf

Oorlogskinderen – Levensverhalen tot op de dag van vandaag

Het doel van het project "Oorlogskinderen – Levensverhalen tot op de dag van vandaag" is om de participatie van alle mensen in hun lokale gemeenschappen mogelijk te maken en te versterken, om begrip tussen generaties te ontwikkelen, wederzijdse vooroordelen te doorbreken en zo coëxistentie te bevorderen.

Participatie betekent dat jongeren en senioren lokale ideeën aandragen, deelnemen aan evenementen en hun eigen projecten ondernemen. Het komt zelden voor dat jongeren en senioren samenkomen in dezelfde projecten. In plaats daarvan zijn er vaak bedenkingen bij andere leeftijdsgroepen: senioren willen bijvoorbeeld dat jongeren meer waardering tonen voor hun levensprestaties. Jongeren hebben meestal het gevoel dat ouderen hun huidige problemen niet serieus nemen.

Jongeren en senioren hebben geen mogelijkheden om elkaar te leren kennen en ideeën uit te wisselen over hun eigen leven, essentiële ervaringen, dromen en problemen.

https://www.annefrank.de/fileadmin/Redaktion/Bildungsarbeit/Dokumente/Kriegskinder/Kriegskinder_Generationen_im_Dialog_Tipps_und_Methoden_fuer_intergenerative_Begegnungen.pdf

netwerkers voor Europa

h op onderwijs en leren op latere leeftijd, sociale participatie, intergenerationele culturele samenwerking. Elk gebied is gerelateerd aan actief ouder worden, leren op latere leeftijd, die allemaal een integraal onderdeel zijn van actief ouder worden.

Bovendien zijn leren op latere leeftijd en intergenerationeel leren manieren om individuele levens te veranderen en actief ouder worden binnen de gemeenschap van generaties te bevorderen.

<https://de.danube-networkers.eu/tatigkeitsfelder/intergenerationeller-dialog/>

5. Onderwijs- en leermethoden

5.1. Methodologische aanpak

Intergenerationeel leren is een antwoord op verschillende vereisten. Aan de ene kant willen oudere deelnemers in het onderwijs meer contact met andere leeftijdsgroepen. Er is behoefte aan oudere mensen om hun vakkennis en levenservaring te delen. Toevallige mogelijkheden om deze kennis door te geven en op te doen zijn steeds schaarser geworden. Het is daarom noodzakelijk om intergenerationeel leren expliciet aan te moedigen en de voorwaarden te scheppen die het ontstaan ervan vergemakkelijken. Aan de andere kant is het contact tussen generaties onder de huidige maatschappelijke omstandigheden minder alledaags geworden. Tegelijkertijd zijn intergenerationele coëxistentie en sociale integratie zeer wenselijk. Intergenerationele onderwijsprogramma's kunnen het contact tussen generaties vergemakkelijken. Samen leren (met elkaar, van elkaar, over elkaar) verrijkt alle generaties. Intergenerationeel leren gaat over het leggen van contacten en het doorbreken van stereotypen.

Het gebruik van de volgende methoden en benaderingen wordt aanbevolen voor lesgeven en leren in het volwassenenonderwijs:

Biografie: Een biografische benadering koppelt leerprocessen aan de verschillende levenservaringen van de deelnemers. De methode om brieven te schrijven aan de eigen of andere generaties helpt deelnemers na te denken over hun generatiespecifieke kenmerken. Gebruik de checklist biografische oriëntatie om na te gaan of je voldoende gebruik maakt van de mogelijkheden die biografisch werk biedt.

Sociale ruimte: Oriëntatie op de sociale ruimte maakt het mogelijk om de leefomgeving en de sociale ruimte waarin de deelnemers opereren mee te nemen in het leerproces. De analysemethode voor sociale ruimte neemt sociale ruimte op in het leerproces. Met de checklist voor oriëntatie op de sociale ruimte kunt u nadenken over hoe u de sociale ruimte van de deelnemers gebruikt.

Interactie: Een interactiegerichte aanpak in intergenerationele leergroepen bevordert de dialoog tussen de generaties en bevordert begrip en een verandering van perspectief. Om de interactie tussen de deelnemers te bevorderen, gebruikt u de richtlijnen Regels en richtinggevende vragen voor intergenerationele leergroepen, voor partnerwerk gebruikt u de richtlijnen Veranderende paarsituaties: Carrousel-discussie, en voor groepswork gebruikt u de Groeps-puzzel voor intergenerationele leergroepen.

Co-funded by
the European Union

: doel van een participatiegerichte aanpak is het ondersteunen van een proces van wederzijds leren, waarbij geen enkele generatie op basis van leeftijd een krijgt toebedeeld. De Mini Open Space-procedure: het stimuleren van en participatie tijdens het leerproces. Het verzamelen van criteria dient als een methode waarmee alle deelnemers een bijdrage kunnen leveren.

5.2 Voorgestelde activiteiten

Input van workshopleider of sprekers

Het concept van generaties door de eeuwen heen
Hedendaagse getuigen van de Tweede Wereldoorlog
De grondlegger van de Europese integratie
Generaties en hun relatie met technologie
Methoden om jong en oud bij elkaar te brengen
Technologische mogelijkheden voor intergenerationele dialoog
Mondelinge geschiedenis concepten

Activiteiten waarbij de deelnemers betrokken zijn

Generations Café: Informeel forum voor uitwisseling
World Café: Senioren als experts op het gebied van onderwerpen uit het verleden
Digital natives: Jongeren helpen de oudere generatie met technologie
Theaterworkshops: Verschillende generaties ontwikkelen korte improvisaties over verschillende onderwerpen
Dialoog door kunst: artistieke formats als stimulans voor conversatie
Museumbezoek: Gezamenlijk bezoek aan tentoonstellingen als stimulans voor gesprek

6. Referenties

Morgen. Heute. Gestern. Leitfaden für einen Dialog der Generationen über Geschichte.

https://www.annefrank.de/fileadmin/Redaktion/Shop/Dokumente/kriegskinder_broschuere_final.pdf

Generationen Dialog. Gemeinsam voneinander lernen – Brücken zwischen Generationen bauen.

<https://generationen-dialog.at/>

Intergenerationelles Lernen Der DIE-Wissensbaustein für die Praxis.

<https://www.die-bonn.de/wb/2015-intergenerationelles-lernen-01.pdf>

Intergenerationelles Lernen. Ein Leitfaden für die wissenschaftliche Weiterbildung in der nachberuflichen Lebensphase.

<https://www.freiwilligenweb.at/wp-content/uploads/2020/06/Intergenerationelles-Lernen.-Ein-Leitfaden-f%C3%BCr-die-wissenschaftliche-Weiterbildung-in-der-nachberuflichen-Lebensphase.-Graz-2016-barrierefreie-Version.pdf>

Intergenerational dialogue: Addressing future challenges and consulting young people in the EU

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)767147](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)767147)

Secundaire literatuur

Eva-Maria Antz, Julia Franz, Norbert Frieters, Annette Scheunpflug und Markus Tolksdorf:

Generationen lernen gemeinsam: Theorie und Praxis intergenerationaler Bildung. wbv

Bertelsmann, Bielefeld 2009, ISBN 978-3-7639-3882-7.

Julia Franz: Intergenerationelles Lernen ermöglichen: Orientierungen zum Lernen der

Generationen in der Erwachsenenbildung. wbv Bertelsmann, Bielefeld 2009, ISBN 3-7639-3344-1.

biedt deze module opleiders van volwassenen een praktische methode om de *ruimte* als een dynamisch leermiddel. Het daagt de conventionele kijk op *ruimte* als louter een fysiek decor uit. In plaats daarvan wordt benadrukt hoe culturele, zintuiglijke en ecologische ruimtes vorm geven aan leerervaringen, vooral in de context van het immaterieel cultureel erfgoed van Europa. Door pedagogische benaderingen zoals microlearning, constructivisme en zintuiglijke betrokkenheid te integreren, stelt de methode opvoeders in staat om een diepe verbinding tot stand te brengen tussen leerlingen en de culturele omgevingen die hun identiteit vormen. Deze aanpak moedigt niet alleen reflectie op lokale en gedeelde culturele praktijken aan, maar bevordert ook empathie en intercultureel begrip. Gezien de toenemende versnippering en het nationalisme in Europa speelt de methode een cruciale rol bij het bouwen van bruggen door middel van culturele dialoog, het bevorderen van gemeenschappelijke Europese waarden en het versterken van een inclusieve, veerkrachtige Europese gemeenschap. Door middel van interactieve, reflectieve en praktische leeractiviteiten voorziet deze module docenten en lerenden van het vermogen om zinvol om te gaan met hun leefomgeving en het culturele erfgoed dat hen verbindt met een grotere Europese context.

Co-funded by
the European Union

***Nationalisme en eurosceptis overwinnen
door middel van cultuur***